

PEDAGOGIKA TA'LIMINI INTEGRATIV YONDASHUV ASOSIDA TASHKIL ETISH

Ismoilova Arofathon Otabek qizi

Chirchiq davlat pedagogika universiteti pedagogika psixologiya yo'nalishi
1-kurs magistr.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10498373>

Annotatsiya. Ushbu maqolada integratsiyaning pedagogikada roli va ahamiyati, mazmuni va mohiyati, zamonaviy pedagogik ta'limda qo'llashning ahamiyati yoritilgan. Hisobotda integratsiya muammosining dolzarbligi va uni amalga oshirish yo'lidagi qiyinchiliklar ham qayd etildi.

Kalit So'zlar: integratsiya, fanlararo aloqa, differentsiatsiya, integratsiyaning mazmuni va mohiyati, differentsiatsiya.

ORGANIZING PEDAGOGICAL EDUCATION ON THE BASIS OF AN INTEGRATIVE APPROACH

Abstract. This article describes the role and importance of integration in pedagogy, its content and essence, and the importance of its application in modern pedagogical education. The report also noted the urgency of the integration problem and the difficulties in its implementation.

Keywords: integration, interdisciplinary communication, differentiation, content and essence of integration, differentiation.

ОРГАНИЗАЦИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ НА ОСНОВЕ ИНТЕГРАТИВНОГО ПОДХОДА

Аннотация. В данной статье освещены роль и значение интеграции в педагогике, ее содержание и сущность, важность ее применения в современном педагогическом образовании. В докладе также отмечена актуальность проблемы интеграции и трудности ее реализации.

Ключевые слова: интеграция, междисциплинарная коммуникация, дифференциация, содержание и сущность интеграции, дифференциация.

KIRISH

Zamonaviy pedagogik ta'limda integratsiyaning ahamiyati va roli ortib bormoqda. Integratsiyalashgan ta'lim muammosiga e'tibor kuchaymoqda. Ba'zi o'qituvchilar ushbu muammoni ishlab chiqish va hal qilish o'quv jarayonini yangilash va takomillashtirishning asosiy usuli deb hisoblashadi. Integratsiya jarayonining o'zi yangi tushuncha emas, lekin bu sohada juda kam tadqiqot olib borilgan. Pedagogik adabiyotlarda bir necha bor tilga olingan, ammo u nazariy jihatdan kamdan-kam muhokama qilinadi, buning sabablari integratsiya muammosining dolzarbligi va uni amalga oshirishdagi qiyinchiliklardir. Integratsiya (lotin tilidan olingan so'z, integratio — tiklamoq, to'ldirmoq, butun son — yaxlit so'zdan kelib chiqqan). Bu so'z bir nechta ma'noga ega. Biroq uning pedagogik ta'limdagi o'rni fanlarning yaqinlashuvi va o'zaro ta'sir jarayoni tushunchasi ma'nosida izohlanadi.

Integratsiya so'zi farqlash so'zi bilan bir joyda qo'llaniladi. Integratsiya farqlash bilan chambarchas bog'liq. Bu jarayonlar ta'lim fanlari tizimini qurishda, o'quvchilar bilimini umumlashtirish yo'llarini izlashda namoyon bo'ladi. Differentsiatsiya deganda butunni uning

tarkibiy elementlariga bo'lish tushuniladi. Hozirgi vaqtda ta'limni tashkil etish jarayonida integratsiya muammosiga ko'proq e'tibor qaratilmoqda. Zamonaviy maktabda integratsiya o'quvchilarga yanada samarali va oqilona ta'sir ko'rsatish uchun undagi ishlarni takomillashtirish va o'qituvchilarning ijodiy salohiyatini rivojlantirishga yordam beradigan yangi pedagogik echimlarni faol izlash yo'nalishlaridan biri sifatida tushuniladi.

Integratsiya – o'zaro bog'liq holda rivojlanish, bir butunga birlashish, bir butun qilish demakdir. Integratsiya - bu turli qismlar va elementlarni bir butunga birlashtirish jarayoni. Integratsiya jarayonlari uyushgan tizimlarda bo'lishi mumkin - bu holda ular yaxlitlik darajasini va tizimning tashkiliy darajasini oshiradi. Integratsiya jarayonlari ilgari bir-biriga bog'lanmagan elementlarni ulash uchun asos bo'lib, shakllangan tizimlarda sodir bo'ladi, buning natijasida tizimning yaxlitligi va tashkiliy darajasi oshadi, elementlar va tarkibiy qismlar o'rtasidagi munosabatlar murakkablashadi. Bir butunga bog'langan komponentlar turli darajadagi avtonomiyaga ega.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYASI

Turli xil o'quv fanlari bo'yicha dasturlarni tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, ular integratsiya jarayonidan samarali foydalanish imkoniyatini beradi. Pedagogika ta'limida o'quvchilarni o'qitishda integratsiya nuqtayi nazaridan o'qitish va tarbiyalashni takomillashtirishning ayrim jihatlari taniqli klassik pedagoglar (Y. Komenskiy, D. Lokk, I. Gerbart, M. Pestalozzi, K. Ushinskiy va boshqalar) asarlarida, shuningdek didaktik olimlar, (I. D. Zvereva, M. A. Danilov, S. P. Baranov, N. M. Skatkin), psixolog olimlar (E. N. Kabanova-Meller, N. F. Talizina, yu. A. samarina, G. I. Vergeles), metodist olimlar (M. R. Lvova, V. G. Goretskiy, N. N. Svetlovskaya, yu.M. Kolyagina, G. N. hujumlar va boshqalar) tomonidan qayt qilingan.

O'zbekiston olimlari ham bu sohada kerakli izlanishlarni olib borishmoqda. Kasbiy tayyorgarlik jarayonida predmetlararo bog'lanish, bo'lajak pedagoglarni integrativ ta'lim asosida o'qituvchilik faoliyatiga tayyorlashni takomillashtirish, uzluksiz ta'limda axborot kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish, bu boradagi muammolarni yechish U.Sh.Begimqulov, R.X.Jo'raev, N.A.Muslimov, Q.T.Olimov, F.M.Zakirova, M.H.Lutfillaev, N.I.Taylaqov va boshqalarning, ta'limda pedagogik bilimlar va texnologiyalar, ularning ilmiy asoslari, olimlardan A.Azizxodjaeva, R.Axliddinov, J.Tolipova va boshqalarning tadqiqot ishlarida muayyan darajada tadqiq qilingan. Ta'limdagi integratsiyani ilmiy tushunish muammosi bilimlarning turli sohalaridagi olimlar va amaliyotchilar tomonidan o'rganilmoqda.

TAHLIL VA NATIJALAR

Integratsiya jarayonining psixologik asosi M. Samarinning assotsiativ fikrlash haqidagi g'oyalari bo'lishi mumkin, ularning mohiyati shundaki, har qanday bilim uyushmalar tizimidir. Integratsiyaning umumiy nazariy modelini ishlab chiqishda M. Lotman integratsiya mexanizmi tushunchasini kiritadi. A. Y. Danilyuk madaniy sohalarini gumanitar fanlarga integratsiya qilish misolida integratsiya mexanizmlarining turlarini ajratib ko'rsatadi. Integratsiya tushunchasi rivojlanish jarayonining va elementlarning yaxlit birlashishi bilan bog'liq tomoni sifatida belgilanadi. Integratsiya elementlar o'rtasidagi munosabatlar va o'zaro ta'sirlarning hajmi va intensivligining o'sishi, ularning tartibga solinishi va sifat jihatidan yangi xususiyatlarning paydo bo'lishi bilan ma'lum bir yaxlit ta'limga aylanishi bilan tavsiflanadi.

Pedagogika ta'lim tizimiga kelsak, "integratsiya" tushuncha sifatida ikkita ma'noga ega bo'lishi mumkin. Birinchidan, bu maktab o'quvchilarida atrofdagi dunyo to'g'risida yaxlit g'oyani yaratishdir (bu erda integratsiya o'rganish maqsadi sifatida qaraladi). Ikkinchidan, bu fan bilimlarini yaqinlashtirishning umumiy platformasini topishdir. Bu shuni anglatadiki, bolalar mavjud bilimlar doirasini muntazam ravishda to'ldirib, kengaytirib, tushunchalar to'g'risida tobora ko'proq yangi bilimlar va g'oyalarni o'zlashtirishadi. V. I. Yakovleva boshqa nuqtai nazarga ega. Uning ta'kidlashicha, to'liq integratsiyalashgan tizim haqida gapirishga hali erta: "... turli fanlardagi dasturlar va ko'nikmalar shunchalik o'ziga xoski, ularning yaxlitligini buzish mumkin emas. Na maktabshunoslik, na didaktika, na individual usullar bunga tayyor emas" ammo ilg'or o'qituvchilarning ijodiy amaliyoti mustaqil ravishda o'quv tizimini yangilash muammolarini hal qilish yo'llarini izlaydi.

Integratsiya jarayonining pedagogik g'oyasining rivojlanishiga ilmiy bilimlarning rivojlanishi sezilarli darajada ta'sir qiladi. Kolyagin Yu.M. uzoq vaqt davomida talaba asosan tabaqalashtirilgan o'quv kurslarini o'rganish orqali bilim olganligini aytadi. Biroq, ko'pincha bitta bolada maktab bilimlari atrofdagi dunyoning mavzusi bo'yicha sun'iy ravishda ajratilgan tarqoq ma'lumotlar bo'lib qoladi. Ushbu qarama-qarshilikni engish zarurati bir vaqtning o'zida fanlararo aloqalarni faol izlashga olib keldi. "Integratsiya va farqlash o'zaro bog'liq jarayonlardir. Ta'limning barcha bosqichlarida integratsiya va farqlash g'oyalarni maqbul ravishda birlashtirgan tizimni yaratishga intilish kerak" Ushbu nuqtai nazarga L. N. Baxareva integratsiya -bu farqlash jarayonlari bilan bir qatorda sodir bo'ladigan fanlarning yaqinlashishi va aloqasi jarayoni deb hisoblaydi. Integratsiya mavzu tizimini takomillashtiradi, uning kamchiliklarini bartaraf etishga yordam beradi va ob'ektlar o'rtasidagi munosabatlar va o'zaro bog'liqlikni chuqurlashtirishga qaratilgan.

XULOSA

Pedagogika fanining vazifasi o'qituvchiga o'quv maqsadlari va funktsiyalarining bir xilligi bilan turli xil ob'ektlarning individual elementlari va qismlarini bir butunga tiklash va birlashtirishga qaratilgan integratsiyani amalga oshirishga yordam berishdir. Maktabimizdagi darslarning bir xilligi uzoq vaqtdan beri ta'limni rivojlantirish uchun to'siq bo'lib kelgan. "O'quv dasturi o'quv jarayonining afzalliklari yoki kamchiliklarining eng muhim ko'rsatkichidir. U fanlarning nomlanishi, ularni o'rganish ketma-ketligini, har bir fan uchun ajratilgan vaqtni, nazorat shakllarini va boshqalarni belgilaydi.

Umumta'lim maktabining o'quv rejalari jiddiy kamchiliklardan aziyat chekmoqda. Ulardan asosiysi ko'p fan, ya'ni maktabda oz sonli soat ajratilgan fanlar mavjud. O'quv fanlarining integratsiyasi ko'p mavzulardan qochishga imkon beradi va samaradorligi juda past bo'lgan soatlari kam bo'lgan fanlarni o'quv materialidan chiqarib tashlaydi. Integratsiya mavzu tizimini takomillashtiradi, uning kamchiliklarini bartaraf etishga yordam beradi va ob'ektlar o'rtasidagi munosabatlar va o'zaro bog'liqlikni chuqurlashtirishga qaratiladi. Shuning uchun ham umumta'lim maktablarida integratsiyalashgan fanlarni tashkillash zamon ta'lablaridan biri hisoblanadi.

REFERENCES

1. Nurqulova, G., & Saydaliyeva, M. (2023). PSYCHOLOGICAL METHODS OF EDUCATION AND DEVELOPMENT ACCORDING TO THE CHILD'S TEMPERAMENT. *International Bulletin of Engineering and Technology*, 3(10), 92-95.
2. Haydarova, S., & Nurqulova, G. (2023). EMERGENCE OF AGGRESSION AND NEGATIVISM IN PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF ADOLESCENT PERIOD. *International Bulletin of Engineering and Technology*, 3(10), 62-64.
3. Ergashevna, N. G. (2023). Improving Educational Mastery Opportunities in Primary School.
4. Nurqulova, G. (2023). ACCENTUATION FOR TEENAGERS. *Modern Science and Research*, 2(6), 274-276.
5. Nurqulova, G., & Saydaliyeva, M. PSYCHOLOGICAL METHODS OF EDUCATION AND DEVELOPMENT ACCORDING TO THE CHILD'S TEMPERAMENT.
6. Nurkulova, G. (2022). THE PSYCHOLOGY OF SUBORDINATE BEHAVIOR. *Emergent: Journal of Educational Discoveries and Lifelong Learning (EJEDL)*, 3(12), 204-207.
7. Nurkulova, G. E. (2021). IMPROVING EDUCATIONAL OPPORTUNITIES FOR PRIMARY SCHOOL STUDENTS. *Humanitarian Treatise*, (104), 7-8.
8. Usmanovna, A. N. (2021). The role of parents in the upbringing of children. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(10), 1995-1999.
9. Usmonovna, N. A. (2022). Raising children is the biggest responsibility.
10. Usmonovna, A. N. (2022). FARZAND RUHIY TARBIYASIDA OTA-ONANING MA'SULLIGINI SHAKLLANTIRISHNING PSIXOLOGIK USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH. *Science and innovation*, 1(B3), 477-480.
11. Usmanovna, A. N. (2022). Parental Relationship in Child Raising Psychological Properties. *Eurasian Scientific Herald*, 14, 13-16.
12. ALIMOVA, N. (2023). SOCIAL-PSYCHOLOGICAL COMPONENTS OF RESPONSIBILITY FOR CHILD EDUCATION. *World Bulletin of Social Sciences*, 29, 41-44.
13. Alimova, N. U. (2023). PARENTAL RELATIONSHIP IN CHILD RAISING PSYCHOLOGICAL PROPERTIES. *Educational Research in Universal Sciences*, 2(17), 513-517.
14. Alimova, N. (2023, December). FARZAND TARBIYASIDA OTA-ONAMUNOSABATLARINING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI. In *Международная конференция академических наук (Vol. 2, No. 13, pp. 9-12)*.